

1. גמלאות ענף נפגעי עבודה

ביטוח נפגעי עבודה נועד לפצות מבוטחים¹ שנפגעו בעבודה, בתאונה² או חלו במחלת מקצוע³, בגין אובדן שכר או הכנסה בתקופה שלאחר הפגיעה שבה נעשו בלתי כשירים לעבוד, או בגין הנזק הגופני או הנפשי מהפגיעה. ביטוח נפגעי עבודה גם מסייע לאותם נפגעים לחזור לעבודה בעזרת שיקום מקצועי.

דמי פגיעה

דמי פגיעה משולמים בשל היעדרות מן העבודה, ולכל היותר בעד 91 יום (13 שבועות) מהיום הראשון שלמחרת הפגיעה, למי שנפגע בעבודה או חלה במחלת מקצוע, ועקב כך אינו מסוגל לעבוד בעבודתו או בעבודה מתאימה אחרת ולא עבד בפועל, והוא זקוק לטיפול רפואי. שיעור התשלום 75% מהשכר הממוצע של הנפגע בשלושת החודשים שקדמו לפגיעה ועד מקסימום דמי הפגיעה (בינואר 2015 - 1,094.63 ש"ח ליום).

גמלאות נכות

גמלאות נכות משולמות לנפגעי עבודה שנותרו נכים זמנית או לצמיתות בעקבות הפגיעה בעבודה.

- **קצבת נכות זמנית** - משולמת לנכי עבודה בעלי דרגת נכות זמנית של 9% לפחות.
- **קצבת נכות צמיתה** - משולמת לנכי עבודה בעלי דרגת נכות צמיתה של 20% לפחות לפי דרגת הנכות הרפואית בשיעור יחסי לשכר שבשלושת החודשים שלפני הפגיעה (הסכום המרבי בינואר 2015 - 32,839 ש"ח לעובד שכיר ולעובד עצמאי). סכום קצבת הנכות הזמנית או הצמיתה נקבע כ-75% מההכנסה בשלושת החודשים שקדמו לפגיעה כפול דרגת הנכות.
- **מענק נכות** - סכום חד-פעמי בשיעור של קצבה חודשית כפול 43 המשולם לנכה עבודה בעל דרגת נכות של 9%-19% לצמיתות.

1 עובד שכיר (מ-1954); עובד עצמאי (מ-1957); מי שנמצא בשיקום מקצועי, משתלם בהכשרה מקצועית, נבחן לפי חוק החניכות או חוק שירות התעסוקה (בשעת הבחינה בלבד); אסיר עובד; תושב חוץ המועסק אצל מעסיק ישראלי (משנת 1970); תושב ישראלי בחו"ל בתנאים מסוימים (משנת 1970); מי ששכרו נקבע על פי החוק; עובדים תחת חוק עבודת שירותי חירום.
2 תאונה במהלך ועקב העבודה, לרבות תאונה בדרך אל העבודה וממנה ותאונה בנסיבות המפורטות בתקנות.
3 מחלה שהמבוטח חלה בה עקב עבודתו, כמפורט בחוק.

- **קצבה מיוחדת** - משולמת בנוסף לקצבה החודשית לנכים בעלי דרגת נכות צמיתה של 75% לפחות (זכאים נוספים על-פי החוק), הזקוקים לעזרה בפעולות היום יום (הסכום המרבי בינואר 2015 - 8,210 ש"ח).
- **מענק מיוחד** - משולם לנכים בעלי דרגת נכות של 75% לפחות למימון הוצאות חד-פעמיות עקב הנכות: התאמת דיור, רכישת אביזרי עזר ורכישת רכב לפתרון קשיי הניידות (למוגבלים בניידות בלבד).

גמלאות תלויים

גמלאות תלויים משולמות לאלמן/ה, ליתומים ולהורים (בנסיבות מיוחדות גם לבני משפחה אחרים) שהיו תלויים בפרנסתו של מי שנפטר עקב פגיעה בעבודה. קצבת תלויים, מענק תלויים, מענק נישואים, שיקום מקצועי לאלמן/ה המקבלת/ת קצבת תלויים, דמי מחיה ליתומים, מענק בר מצווה ומענק פטירה.

קצבת תלויים: קצבה בשיעור של 40%-100% מהקצבה המלאה שהיתה מגיעה למבוטח אילו היה בעל דרגת נכות של 100%, ובהתאם למספר הילדים. לקצבת תלויים זכאית אלמנה שיש עמה ילדים או שמלאו לה 40 שנים או שאינה מסוגלת לכלכל את עצמה, ואלמן שיש עמו ילד או שמלאו לו 40 שנים והוא אינו מסוגל לכלכל את עצמו. סכום הקצבה המלאה הוא 75% מהשכר של הנספה בתקופה הקובעת. סכום הקצבה החלקית נקבע בהתאם לדרגת הזכאות⁴.

הוצאות ריפוי (כולל אשפוז ושיקום רפואי)

המוסד לביטוח לאומי באמצעות קופות החולים (המקבלות ממנו תשלום) מספק טיפול רפואי מלא לנפגעי עבודה, הכולל במקרה הצורך גם שיקום רפואי, החלמה, שירותי סיעוד ועוד.

שיקום מקצועי

ניתן לנכה שדרגת נכותו הצמיתה היא 10% לפחות ואשר עקב פגיעתו אינו מסוגל לחזור לעבודתו הקודמת או לכל עבודה אחרת. שיקום מקצועי ניתן גם לאלמנות נפגעי עבודה.

2. שינויי חקיקה

דמי פגיעה

עד 31.1.2002 מי שנפגעו בעבודה היו זכאים לתשלום דמי פגיעה לתקופה מרבית של 181 ימים (26 שבועות). בעד היומיים שלאחר יום הפגיעה לא שולמו דמי פגיעה אלא למי שאינו מסוגל לעבוד 12

4 שיעור קצבת התלויים בהתאם למספר התלויים וקרבתם כמפורט בחוק.

יום ויותר. בעקבות תיקון החוק בשנת 2005, תקופת הזכאות לדמי פגיעה על חשבון המעסיקים הורחבה מ-9 ל-12 ימים. מי שאין לו מעסיק, כמו העובדים העצמאים, אינו זכאי לתשלום בעד 12 ימים הראשונים, חוץ ממעבידים של עובד במשק בית.

מענק נכות

עד שנת 2005 מענק נכות מעבודה וקצבת נכות זמנית החלו להיות משולמים מדרגת נכות בשיעור 5%.

עובדים זרים ותושבי השטחים

עד 28.2.2003, עובדים זרים ותושבי שטחים שנפגעו בעבודה היו זכאים למלוא ההטבות הניתנות לנפגעי עבודה בין שעבדו בהיתר ובין שלא. ב-1.3.2003 חל שינוי וגמלתו של עובד זר שאינו מדווח נשללת.

מענק נכות

עד חקיקת חוק התוכנית להבראת המשק ביוני 2003, גובה מענק הנכות היה 70 קצבאות חודשיות. בעקבות החוק נקבע כי מי שנפגע מיום 1.7.2003 ואילך יקבל מענק השווה ל-43 קצבאות. כתוצאה מכך חלה ירידה תלולה בסכום מענקי הנכות הממוצעים אך לא במספר התשלומים.

3. דמי פגיעה

כללי

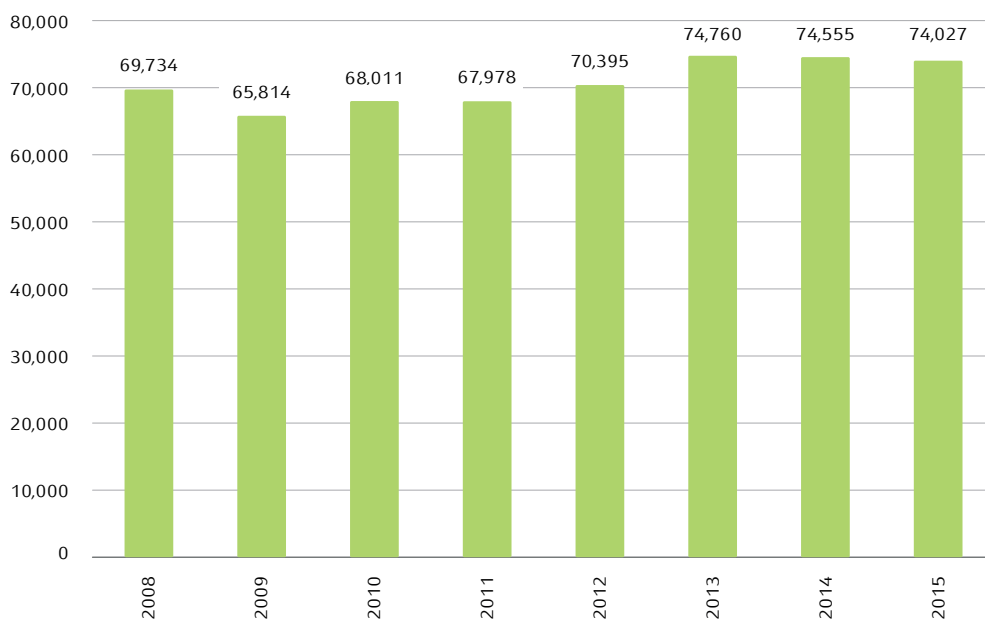
דמי פגיעה הם גמלה קצרת מועד המשולמת לנפגע בעבודה לתקופה של 91 יום לכל היותר. בשנת 2015 הגיע מספר המקבלים ל-74,027 - ירידה של 0.7% לעומת 2014 (תרשים 1). מספר ימי האי-כושר לעבודה עלה והגיע ל-2,763,001 ימים - עליה של 3.9% לעומת 2014. מספר ימי האי-כושר הממוצעים לנפגע עלה והגיע ל-37.3 ימים - עליה של 4.5% (לוחות 1 ו-2). מספר מקבלי דמי הפגיעה ירד לעומת הגידול במספר המועסקים במשק. בשנת 2015 היוו מקבלי דמי פגיעה 1.9% מכלל המועסקים (לוח 2).

שיעור מקבלי דמי פגיעה בכלל המועסקים ירד בהדרגה במהלך השנים. זו החלה ב-1996 ונמשכה עד 2012 בעקבות שינויי החקיקה (חיוב המעסיק בתשלום בגין הימים הראשונים וביטול הזכאות לתשלום זה למי שאין להם מעסיק, בשנים 1997 ו-2005). ב-2013 חלה עלייה לכ-2% מהמועסקים, ב-2014 ירד השיעור ל-1.93%, וב-2015 שיעור מקבלי דמי פגיעה הוסיף לרדת ל-1.88% מכלל המועסקים.

ממוצע ימי האי-כושר לנפגע הגיע לשיאו בשנת 2001 (40 יום) וב-2002 ירד ירידה חדה שנבעה בין היתר משינוי החקיקה ב-2002 (קיצור התקופה המרבית לתשלום דמי פגיעה מ-26 ל-13 שבועות), הירידה נעצרה בשנת 2003, ומאז עלה השיעור והגיע כאמור ל-37.3% ב-2015 (לוח 1).

תרשים 1

מקבלי דמי פגיעה, 2008-2015

לוח 1

מועסקים, מקבלי דמי פגיעה וימי אי-כושר לעבודה, 2011-2015

שנה	מועסקים * (אלפים)	מקבלי דמי פגיעה	ימי אי כושר לעבודה	
			ממוצע לנפגע	סך הכל
2011	3,511.3	67,978	36.6	2,488,540
2012	3,654.4	70,395	36.2	2,546,960
2013	3,751.1	74,760	36.6	2,734,723
2014	3,856.6	74,555	35.7	2,658,441
2015	3,946.0	74,027	37.3	2,763,001

* לפי נתוני החשבונאות הלאומית, הלמ"ס. עובדים ישראלים, עובדים מחו"ל (מדווחים ובלתי מדווחים) ותושבי יהודה ושומרון.

השינוי במקבלי דמי פגיעה ימי אי-כושר לעבודה (אחוזים), 2011-2015

שנה	מקבלי דמי פגיעה כאחוז מכלל המועסקים	שיעור השינוי בממוצע לשנה		
		מועסקים	מקבלי דמי פגיעה	ממוצע ימי אי-כושר
2011	1.94	3.0	-0.1	0.5
2012	1.93	4.1	3.6	-1.1
2013	1.99	2.6	6.2	1.1
2014	1.93	2.8	-0.3	-2.5
2015	1.88	2.3	-0.7	4.5

בחוק נפגעי העבודה יש שני הסדרים (תקנה 22 וסעיף 343 לחוק), שלפיהם המעסיק הוא שמשלם לנפגע את דמי הפגיעה בתמורה להנחה או לתוספת עמלה שבה הביטוח הלאומי מזכה אותו. מבין 67,519 השכירים שקיבלו דמי פגיעה בשנת 2015, 18,086 (27%) היו מועסקים בידי מעסיקים מורשים לפי תקנה 22, שלפיה המוסד אינו מחזיר להם את דמי הפגיעה בעד 12 ימי הזכאות הראשונים. זהו תשלום שמעסיקים אחרים נדרשים להחזיר למוסד. במקרה זה הביטוח הלאומי רשאי להתיר למעסיק לשלם בשם המוסד דמי פגיעה במועדים שבהם הוא נוהג לשלם את שכר העבודה. על המעסיק להגיש לביטוח הלאומי תביעה בגין תאונת העבודה של העובד, והמוסד מחזיר לו את הסכומים ששילם (בעבור 13 ימים ויותר) בתוספת עמלה בשיעור 2.5% מדמי הפגיעה. אם המוסד דוחה את התביעה, המעסיק אינו מקבל החזר בעבור הכספים ששילם לעובד.

מבין כלל השכירים שקיבלו דמי פגיעה ב-2015 - 570 (0.8%) עבדו אצל המעסיקים שהצטרפו לסעיף 343 לחוק. 14 מעסיקים בחרו להצטרף להסדר הזה נכון לשנת 2015 (מדובר במעסיקים גדולים - של יותר מ-500 עובדים) והם משלמים דמי ביטוח מופחתים לענף נפגעי עבודה (85% מהשיעור הרגיל). בתמורה להנחה בדמי הביטוח הם סופגים את התשלום של דמי פגיעה לעובד שנפגע בעבודה.

במהלך השנים גדל מספר הפגיעות החמורות שבגינן הוגשו תביעות למוסד (לוח 3). בשנת 1996, השנה האחרונה שלפני שינוי החוק שלפיו הימים הראשונים משולמים על חשבון המעסיק, היוו הנפגעים שלהם פחות מ-14 ימי אי-כושר כמחצית מכלל מקבלי דמי הפגיעה והיום שיעורם 34%. במקביל, ועם קיצור התקופה המרבית לקבלת דמי פגיעה, עלה שיעור מקבלי דמי הפגיעה שלהם 61 ויותר ימי אי-כושר מ-13% מכלל המקבלים ב-1996 לכ-26% ב-2015. אחוז הנפגעים שלהם 15-45 ימי אי-כושר התייצב ברמה של כ-33% במהלך השנים.

עובדים זרים, תושבי השטחים, עובדי חברות כוח אדם ועובדי קבלן

הדיווח על הפגיעות של העובדים הזרים, עובדי חברות כוח אדם או עובדי קבלן, לוקה ככל הנראה בחסר, ולכן סביר שהמידע על שיעורי ההיפגעות ורמת הבטיחות במקום העבודה מוטים אף הם.

מקבלי דמי פגיעה לפי מספר ימי האי-כושר, 2006-2015

מספר ימי האי-כושר									סך כל מקבלי דמי הפגיעה	סך כל ימי האי-כושר	סך כל המועסקים**	שנה
92 ויותר*	91	90-76	75-61	60-46	45-31	30-15	14-1	0				
מספרים מוחלטים												
65	5,101	5,182	3,218	4,547	7,245	15,469	23,432	37	64,296	2,170,751	3,003,700	2006
35	5,476	5,424	3,432	4,673	7,695	16,298	24,582	42	67,657	2,291,149	3,132,310	2007
11	5,933	5,837	3,569	4,931	7,981	16,606	24,831	35	69,734	2,408,514	3,241,790	2008
12	5,468	5,947	3,499	4,786	7,456	15,447	23,159	40	65,814	2,306,267	3,312,340	2009
28	6,433	6,826	3,478	4,840	7,490	15,493	23,388	35	68,011	2,478,106	3,214,000	2010
17	6,605	6,730	3,636	4,829	7,502	15,283	23,351	25	67,978	2,488,540	3,321,600	2011
115	6,625	6,566	3,659	5,096	7,923	16,039	24,361	11	70,395	2,546,960	3,426,800	2012
247	6,830	7,275	3,907	5,502	8,284	17,150	25,556	9	74,760	2,734,723	3,753,360	2013
27	6,816	7,328	3,888	5,295	8,064	16,053	27,070	14	74,555	2,658,441	3,854,400	2014
5	7,291	7,688	4,132	5,416	8,306	16,296	24,881	12	74,027	2,763,001	3,946,000	2015
אחוזים												
0.1	7.9	8.1	5.0	7.1	11.3	24.1	36.4	0.1	100.0			2006
0.1	8.1	8.0	5.1	6.9	11.3	24.1	36.3	0.1	100.0			2007
0.0	8.5	8.4	5.1	7.1	11.4	23.8	35.6	0.1	100.0			2008
0.0	8.3	9.0	5.3	7.3	11.3	23.5	35.2	0.1	100.0			2009
0.0	9.5	10.0	5.1	7.1	11.0	23.8	34.4	0.1	100.0			2010
0.0	9.7	9.9	5.3	7.1	11.0	23.5	34.4	0.0	100.0			2011
0.0	9.4	9.3	5.2	7.2	11.3	22.8	34.6	0.0	100.0			2012
0.3	9.1	9.7	5.2	7.4	11.1	22.9	34.2	0.0	100.0			2013
0.3	9.1	9.8	5.2	7.1	10.8	21.5	36.3	0.0	100.0			2014
0.0	9.9	10.4	5.6	7.3	11.2	22.0	33.6	0.0	100.0			2015

* נפגעים עד 31.1.2002 שקיבלו דמי פגיעה לאחר מועד זה.
 ** מתוך החשבונאות הלאומית, הלמ"ס. הסדרה 2006-2013 התעדכנה ואי-אפשר להשוות את הסדרה החדשה לסדרה הישנה.

עובדים זרים ותושבי השטחים

שיעור מקבלי דמי פגיעה בקרב העובדים הזרים ותושבי השטחים היה נמוך בכל השנים משיעורם של הישראלים. לכאורה אפשר היה לצפות ששיעורם יהיה לפחות כמו של תושבי ישראל, בגלל

הענפים המסוכנים למדי (חקלאות ובנייה) שהם מועסקים בהם. השיעור הנמוך משקף ככל הנראה תת דיווח של אוכלוסייה זו על פגיעות בעבודה, הנובע מהחשש לאבד את מקום העבודה אם ייעדרו עקב תאונה, ממעמדם הלא חוקי ומחשש לגורלם אם ייודע דבר שהותם בארץ ללא היתר, ואולי גם מהעדר מידע על הזכויות המגיעות להם. בפגיעות עבודה קשות אין לעובדים אלה ברירה אלא לפנות לטיפול רפואי ולהגיש תביעה לדמי פגיעה ולנכות. הביטוח הלאומי משלם במישרין את הוצאות הטיפול החד-פעמי בחדר המיון של עובדים זרים, ומאפריל 2008 גם של עובדי שטחים שנפגעו בתאונות עבודה ולא הגישו תביעה לדמי פגיעה.

עובד זר מבוטח בביטוח נפגעי עבודה אף אם הוא שוהה בארץ שלא כדין. עם עזיבתו את הארץ משולמת לו הגמלה שנמצא זכאי לה החל במועד יציאתו. התשלום אינו כולל את התקופה שבה נשללה הקצבה. הירידה ההדרגתית במספר העובדים הזרים בשנים 2003-2006 היתה צפויה עקב תיקוני החקיקה ופעולותיה של משטרת ההגירה. בשנת 2007 שוב נצפתה עלייה, שנמשכה עד סוף 2009.

בשנת 2015, בדומה לשנים הקודמות, ממוצע ימי האי-כושר לנפגע של עובדים זרים היה נמוך מזה של תושבי ישראל - 32.7 ימים לעומת 37.3 ימים בהתאמה - אף שהוא היה צפוי להיות גבוה יותר, בגלל ענפי העיסוק שלהם. ממוצע ימי האי-כושר של העובדים תושבי השטחים (יהודה ושומרון) נשאר גבוה למדי (45 ימים בממוצע לנפגע), אף שעיסוקם דומה לכאורה לזה של העובדים הזרים, אולי משום שרבים מהעובדים הזרים מועסקים כמטפלים ואלה נפגעים פחות ממועסקים בענפים מסוכנים.

עובדי חברת כוח אדם ועובדי קבלן

אוכלוסייה אחרת שבעבורה קשה להשיג נתונים על בטיחות בעבודה היא שכירים המקבלים שכר מחברות כוח אדם ומקבלני כוח אדם. בסקרי כוח אדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מזהים שכירים אלו לפי השאלה "מי משלם את השכר". במערכת נפגעי עבודה של המוסד לביטוח לאומי, חברות כוח אדם אינן מאופיינות בקוד ייחודי (ענף כלכלי או מעמד משפטי של המעסיק), ולכן אי אפשר לבדוק אם עובדים אלו חשופים לסכנות כמו העובדים שמקבלים שכר ממקום העבודה ואם עובדת היותם חריגים אצל המעסיק גורמת לו להפחית מאחריותו לתנאי הבטיחות שלהם.

הבעיה קיימת גם בחברות קבלן שאינן מספקות עובדים אלא שירותים, ושהחובות שחלות על חברות כוח אדם, בייחוד חובת הרישוי, אינן חלות עליהן. התנאי לקבלת רישיון ולחידושו הוא כיבוד חוקי העבודה ובטיחות בעבודה.

בהגדרת מקבלי שכר מחברת כוח אדם אין נכללים שכירים העובדים באמצעות קבלן משנה, שעליו מוטלת האחריות על ביצוע עבודתם וגם על בטיחותם. אלו שכירים המועסקים בעיקר בשלושה ענפי הכלכלה המשניים - שמירה, אבטחה וניקיון, ושירותי מטפלות בית.

לוח 4

מועסקים*, מקבלי דמי פגיעה וימי אי-כושר, לפי תושבות, 2011-2015

עובדים זרים	תושבי שטחים	תושבי ישראל	סך הכל	
2011				
229,125	65,869	3,220,048	3,515,040	מועסקים
667	484	66,827	67,978	מקבלי דמי פגיעה
0.3	0.7	2.1	1.9	שיעור מקבלי דמי פגיעה מהמועסקים
31.6	42.1	36.6	36.6	ממוצע ימי אי-כושר
2012				
230,741	65,550	3,358,974	3,655,270	מועסקים
804	604	68,987	70,395	מקבלי דמי פגיעה
0.3	0.9	2.1	1.9	שיעור מקבלי דמי פגיעה מהמועסקים
35.7	46.5	36.1	36.2	ממוצע ימי אי-כושר
2013				
221,950	81,900	3,449,510	3,753,360	מועסקים
948	738	73,074	74,760	מקבלי דמי פגיעה
0.4	0.9	2.1	2.0	שיעור מקבלי דמי פגיעה מהמועסקים
32.6	47.3	36.5	36.6	ממוצע ימי אי-כושר
2014				
207,975	90,663	3,555,762	3,854,400	מועסקים
993	811	72,751	74,555	מקבלי דמי פגיעה
0.5	0.9	2.1	1.9	שיעור מקבלי דמי פגיעה מהמועסקים
30.2	44.5	35.6	35.7	ממוצע ימי אי-כושר
2015				
210,000	95,225	3,640,751	3,946,000	מועסקים
1,037	954	72,036	74,027	מקבלי דמי פגיעה
0.5	1.0	2.0	1.9	שיעור מקבלי דמי פגיעה מהמועסקים
32.7	45.0	37.3	37.3	ממוצע ימי אי-כושר

* מקור: החשבונאות הלאומית, הלמ"ס.

עצמאים לעומת שכירים

בשנת 1997, בעקבות שינוי חקיקה, שונה מספר הימים לתשלום דמי פגיעה על חשבון המעסיק, מ-9 ל-12 ימים. מאז הצטמצם מספר העצמאים שקיבלו דמי פגיעה, מ-9,483 ל-6,508 בשנת 2015. ב-2015 נרשמה עלייה קלה בשיעור העצמאים שקיבלו דמי פגיעה - 8.8% לעומת 8.6% ב-2014. ממוצע ימי אי-כושר לעבודה בקרב העצמאים היה גבוה בכ-50% מזה של שכירים (52.0 ימים לעומת 35.9 בהתאמה), כנראה משום שעצמאים אינם מגישים למוסד תביעות בגין היעדרויות קצרות (פחות מ-12 ימים).

התפלגות נפגעי עבודה שכירים לפי ענפים כלכליים השתנתה מעט בשנת 2012 עקב מעבר לסיווג חדש⁵ של הענפים, אך גם בשנת 2015 המגמות נשארו דומות לשנים הקודמות: 15.5%

5 הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 2011 המפורסם בידי הלמ"ס מחליף את הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 1993, והוא מבוסס על המלצת האו"ם לסיווג האחד של ענפי כלכלה: ISIC 4 (International Standard Classification of All Economic Activities), Rev. 4.

לוח 5

מקבלי דמי פגיעה וממוצע ימי אי-כושר לפי מעמד בעבודה, 2015

ממוצע ימי אי-כושר	מקבלי דמי פגיעה		מעמד בעבודה
	אחוזים	מספרים מוחלטים	
37.3	100.0	74,027	כלל המקבלים
35.9	91.2	67,519	שכירים
52.0	8.8	6,508	עצמאים

לוח 6

מקבלי דמי פגיעה לפי מעמד בעבודה וענף כלכלי, 2015

ימי אי-כושר		מקבלים		ענף כלכלי
ממוצע לפגיע	אחוזים	מספרים מוחלטים	אחוזים	
37.3		2,763,001		74,027
35.9	100.0	2,424,462	100.0	67,519
32.0	13.8	335,306	15.5	10,464
37.2	15.7	381,017	15.2	10,234
46.7	14.1	342,084	10.9	7,333
31.7	7.9	191,061	8.9	6,026
37.0	8	193,510	7.7	5,226
41.4	7.9	192,480	6.9	4,654
32.2	6.1	147,763	6.8	4,586
32.4	6	144,994	6.6	4,471
35.1	3.9	95,195	4	2,715
33.5	2.3	56,224	2.5	1,678
37.0	2.5	61,597	2.5	1,663
34.9	2.3	54,956	2.3	1,577
30.2	1.8	44,416	2.2	1,472
30.3	1.8	43,597	2.1	1,439
30.5	1.8	42,966	2.1	1,407
41.0	1.9	46,210	1.7	1,127
32.2	0.5	12,109	0.6	376
38.5	0.5	12,257	0.5	318
33.8	0.2	3,650	0.2	108
46.3	0	833	0	18
31.4	0	534	0	17
35.6	0.9	21,703	0.9	610
52.0		338,539		6,508

עובדים נפגעו בתעשייה וחרושת, 15.2% במסחר ותיקון כלי רכב מנועיים ואופנועים, ו-10.9% בבניון. מבחינת חומרת הפגיעה (הנמדדת לפי מספר ימי אי-כושר לעבודה), הפגיעות החמורות

ביותר מתרחשות זה שנים בענף הבינוי (46.7 ימים) ואחריו הענפים האלה: ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים (46.3 ימים), אמנות, בידור ופנאי (41.0 ימים), שירותים אחרים (37.0 ימים), ומסחר ותיקון כלי רכב מנועיים ואופנועים (37.2).

נשים וצעירים

עם תהליך התיעוש המתגבר והגידול בשיעור הנשים המשתתפות בכוח העבודה האזרחי, שאפיין את שני העשורים האחרונים, גדל גם חלקן של הנשים בכלל המקבלים דמי פגיעה. שיעורן עלה בהדרגה ובעקביות מ-19.8% ב-1995 ל-31.7% ב-2015 (לוח 7). חלקן בכלל המקבלים נמוך בהשוואה לחלקן בכלל העובדים בשל אופי העיסוקים שלהן.

בדיקת התפלגות מקבלי דמי הפגיעה לפי מין ולפי גיל מלמדת כי **חלקם של הגברים** (עד גיל 34) **בגילים הצעירים יותר הוא 75%, ובמבוגרים יותר (45-59) רק כ-61%** (לוח 8). ממוצע ימי

לוח 7

מקבלי דמי פגיעה לפי מין, 2011-2015

מין	2011	2012	2013	2014	2015
מספרים					
סך הכל	67,978	70,395	74,760	74,555	74,027
גברים	46,668	48,449	51,906	51,181	50,587
נשים	21,310	21,946	22,854	23,374	23,440
אחוזים					
סך הכל	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
גברים	68.7	68.8	69.4	68.6	68.3
נשים	31.3	31.2	30.6	31.4	31.7

לוח 8

מקבלי דמי פגיעה לפי גיל ומין (מספרים מוחלטים), 2015

גיל	סך הכל		גברים		נשים	
	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים
סך הכל	74,027	100.0	50,587	100.0	23,440	100.0
עד 17	135	0.2	111	0.2	24	0.1
18-24	7,559	10.2	5,755	11.4	1,804	7.7
25-34	17,032	23.0	12,583	24.9	4,449	19.0
35-44	16,246	21.9	11,614	23.9	4,632	19.8
45-54	15,227	20.6	9,694	19.2	5,583	23.8
55-64	13,518	18.3	7,844	15.5	5,672	24.2
65+	4,260	6.8	2,984	5.9	1,276	5.4

האי-כושר של נשים נמוך מזה של גברים - 31.3 לעומת 37.7 בהתאמה - כנראה בגלל ההבדל בין רמת הסיכון הגבוהה של העיסוקים של הגברים הצעירים לבין רמת הסיכון של הגברים המבוגרים, הנמוכה יותר.

4. נסיבות התאונה

תאונות דרכים (בזמן העבודה או בדרך אליה או ממנה) **היו בשנת 2015 22.5% מכלל תאונות העבודה**, ומספר זה נשאר יציב במהלך השנים. מספר תאונות הדרכים בדרך לעבודה גדל עד 16.8% ב-2015 (לוח 9). ב-2015 תאונות הדרכים במסגרת העבודה היו 6.4% מכלל תאונות העבודה - עלייה קלה לעומת 6.2% ב-2014. תאונות הדרכים גרמו לפגיעה קשה יותר שהתבטאה במספר ימי אי-כושר רבים יותר (42.1 ימים) משאר התאונות (37.3 ימים).

לוח 9

מקבלי דמי פגיעה לפי מקום הפגיעה וימי אי-כושר, 2011-2015

אחר	תאונות בדרך לעבודה		תאונות בעבודה		סך הכל	שנה
	תאונות בלי רכב	תאונות דרכים	תאונות דרכים	תאונות במהלך העבודה*		
2011						
1,001	4,287	10,976	4,540	47,174	67,978	מספרים מוחלטים
1.5	6.3	16.1	6.7	69.4	100.0	אחוזים
38.3	37.9	34.3	42.3	36.4	36.6	ממוצע ימי אי-כושר
2012						
1,022	4,647	11,229	4,908	48,589	70,395	מספרים מוחלטים
1.5	6.6	16.0	7.0	69.0	100.0	אחוזים
37.1	37.9	33.8	41.8	36.0	36.2	ממוצע ימי אי-כושר
2013						
1,230	5,138	12,148	5,005	51,239	74,760	מספרים מוחלטים
1.6	6.9	16.2	6.7	68.5	100.0	אחוזים
38.9	37.6	34.9	42.7	36.2	36.6	ממוצע ימי אי-כושר
2014						
1,179	5,495	12,116	4,599	51,166	74,555	מספרים מוחלטים
1.6	7.4	16.3	6.2	68.6	100.0	אחוזים
37.6	37.8	33.4	40.4	35.4	35.7	ממוצע ימי אי-כושר
2015						
1,149	5,316	12,427	4,701	50,434	74,027	מספרים מוחלטים
1.6	7.2	16.8	6.4	68.1	100.0	אחוזים
39.5	38.5	35.8	42.1	37.1	37.3	ממוצע ימי אי-כושר

* חבלות ופציעות בעבודה שאינן תאונות דרכים.

גורמי התאונה

התפלגות מקבלי דמי פגיעה לפי **גורם התאונה** יציבה למדי במהלך השנים. הגורמים השכיחים בשנת 2014⁶ היו תאונות דרכים (26.6%); נפילה (מפיגום, סולם או מנוף, מבניין או מבנה, החלקה או מעידה במדרגות); החלקה או מעידה במישור (25.7%); ופגיעה מגופים (נופלים, לוחצים, מכים - 16.1%) (לוח 10).

מבחינת **חומרת הפגיעה**, הנמדדת לפי מספר ימי האי-כושר, מחלות מקצוע היו הגורם השכיח ביותר - 53.8 ימי אי כושר בממוצע לנפגע. רשימת מחלות המקצוע אמנם סגורה, אך אם המחלה אינה מופיעה בה, ועל-פי חוות דעת המומחים יש קשר סיבתי ברור בינה לבין תנאי העבודה - המחלה תוכר כפגיעה בעבודה. רוב התביעות לדמי פגיעה בגין מחלת מקצוע מוגשות לצורך קביעת נכות מעבודה. הפגיעות הקשות נגרמו בעיקר מנפילות (41.5 ימי אי כושר ממוצע לנפגע). הנפילות גרמו בעיקר מכות יבשות והימחצויות וכן שברים בגפיים, מתיחות ונקעים.

לוח 10

מקבלי דמי פגיעה וימי אי-כושר לפי גורם הפגיעה, 2014

סך הכל	ימי אי כושר		מקבלים		גורם הפגיעה
	ממוצע לנפגע	סך הכל	מספרים מוחלטים	אחוזים	
2,734,432	36.6	100.0	74,756		סך הכל
737,241	37.1	26.6	19,868		תאונות דרכים
795,869	41.5	25.7	19,188		נפילה
401,424	33.3	16.1	12,040		גוף נופל, מכה, לחץ מגוף
316,246	31.9	13.3	9,919		מכונות, כלים
237,334	38.6	8.2	6,151		מאמץ יתר
25,879	22.0	1.6	1,177		אש, חומר לוהט, אד, חומצה
23,974	31.7	1.0	756		קטטה
11,302	15.0	1.0	752		גוף זר בעין
11,717	22.5	0.7	521		הרעלה
3,931	20.4	0.3	193		גורם סביבתי
7,152	53.8	0.2	133		מחלת מקצוע
3,533	34.6	0.1	102		חומר נפץ
158,830	40.2	5.2	3,956		אחר ולא ידוע

מהות הפגיעה

גם התפלגות מקבלי דמי פגיעה לפי **מהות הפגיעה** יציבה למדי במשך השנים. הסיבות השכיחות הן הימחצות (33.2%), פגיעה בשלד או בשרירים (14.5%), מכה יבשה (12.7%) וחיתך בגפה עליונה

6 נתונים העדכניים ביותר על גורם התאונה ומהות הפגיעה - משנת 2014.

(9.2%). מבחינת **חומרת הפגיעה**, הנמדדת לפי מספר ימי אי-כושר, הפציעות הקשות היו שבר בגפה תחתונה (63.8 ימים בממוצע לנפגע), פגיעה במערכת כלי הדם (60.8 ימים), שבר בגפה העליונה (59.3 ימים), שבר בגב או בגולגולת או פגיעה בעמוד השדרה (57.9 ימים) ופריקה ללא שבר (49.5 ימים).

הגפיים העליונות הן האיבר הפגיע ביותר בתאונות עבודה: שברים וחתכים (בלבד) בגפיים העליונות גרמו להיעדרות מעבודה של 15% ממקבלי דמי הפגיעה (לוח 11).

לוח 11

מקבלי דמי פגיעה וימי אי-כושר לפי מהות הפגיעה, 2014

מהות הפגיעה	מקבלים		ימי אי כושר	
	מספרים מוחלטים	אחוזים	ממוצע	סך הכל
סך הכל	74,756	100.0	36.6	2,734,432
הימחצות	24,840	33.2	35.4	880,319
שלד ושרירים	10,869	14.5	33.6	365,346
מכה יבשה	9,460	12.7	31.6	298,495
חתך בגפה העליונה	6,848	9.2	29.5	202,070
שבר בגפה העליונה	4,347	5.8	59.3	257,561
מתיחה, נקע	4,141	5.5	35.3	146,286
שבר בגפה התחתונה	3,093	4.1	63.8	197,374
כווייה	1,377	1.8	23.8	32,821
שבר גולגולת, גב, שדרה	1,045	1.4	57.9	60,520
חתך בראש, צוואר, גב	956	1.3	21.6	20,609
חתך בגפה התחתונה	889	1.2	27.3	24,276
סימפטומים	887	1.2	30.2	26,822
חדירת גוף זר	767	1.0	14.5	11,108
הרעלה	345	0.5	19.5	6,732
פריקה ללא שבר	271	0.4	49.5	13,412
מערכת כלי דם	123	0.2	60.8	7,481
שפשוף	128	0.2	21.3	2,731
אחר ולא ידוע	4,370	5.8	41.3	180,469

5. גמלאות נכות מעבודה

גמלאות נכות משולמות לנפגעי עבודה שנותרו נכים בעקבות הפגיעה.

קצבת נכות צמיתה

קצבת נכות צמיתה משולמת לנפגעים בעלי דרגת נכות צמיתה של 20% ויותר. מספר מקבלי קצבת נכות צמיתה עולה בהתמדה ובדצמבר 2015 הגיע ל-42,098 לעומת 40,162 בדצמבר 2014 (לוח 12, תרשים 2). לרוב מקבלי הקצבה (62.2%) דרגות נכות נמוכות - עד 39%. בקרב הנשים קבוצה זו גדולה אף יותר (65.2%): ל-63.4% מהן דרגת נכות של 20%-39% לעומת 57.9% מן הגברים. ל-9.5% מן הגברים ו-7.2% מן הנשים דרגת נכות גבוהה מ-80% (לוח 25 בנספח לוחות ענפי הביטוח).

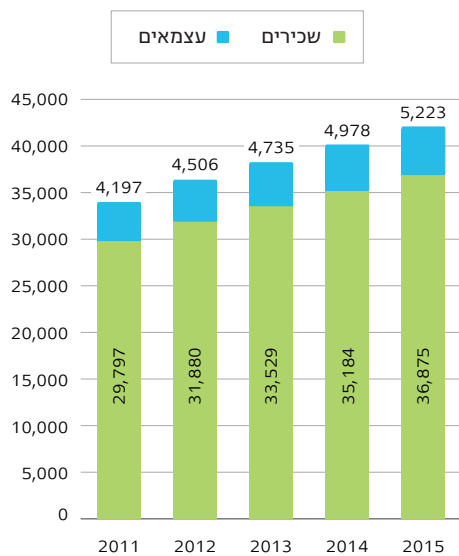
לוח 12

מקבלי קצבת נכות צמיתה לפי מעמד בעבודה (דצמבר), 2011-2015

עצמאים	שכירים	סך הכל		שנה
		שינוי שנתי (%)	מספרים מוחלטים	
4,295	30,393	4.9	34,688	2011
4,507	31,883	4.9	36,390	2012
4,735	33,529	5.1	38,264	2013
4,978	35,184	5.0	40,162	2014
5,223	36,875	4.8	42,098	2015

מאפייני המקבלים קצבת נכות שונים במעט מן המאפיינים של מקבלי דמי פגיעה (לוח 25 בנספח לוחות ענפי הביטוח). מרבית המקבלים נמצאים בקבוצות המבוגרות יותר - בני 50 ויותר:

תרשים 2
מקבלי קצבת נכות צמיתה לפי מעמד בעבודה, דצמבר 2011-דצמבר 2015

למשל, גברים בני 50-59 מהווים 26% מכלל הגברים הזכאים לקצבה, ונשים - 27% מכלל הנשים מקבלות הקצבה. גיל ההתייחסות הוא גיל הזכאים בסוף שנת 2015 ולא הגיל בעת הפגיעה. **אנשים שנפגעו בגיל צעיר מתבגרים עם השנים ואוכלוסיית מקבלי קצבת נכות היא אוכלוסייה שהולכת ומתבגרת עם הזמן.**

קצבת נכות זמנית

קצבת נכות זמנית משולמת לנכי עבודה בעלי דרגת נכות זמנית של 9% לפחות. מספר מקבלי קצבת נכות זמנית עולה גם הוא בהתמדה, מ-5,080 בדצמבר 2014 ל-5,238 בדצמבר 2015 (לוח 13). 8.7% ממקבלי קצבת נכות זמנית בדצמבר 2015 היו עצמאים ו-91.3% שכירים.

לוח 13

מקבלי קצבת נכות זמנית לפי מעמד בעבודה (דצמבר), 2011-2015

שנה	סך הכל		שכירים	עצמאים
	מספרים מוחלטים	אחוז שינוי שנתי		
2011	4,119	0.5	3,721	398
2012	4,526	9.9	4,139	387
2013	4,917	8.6	4,504	413
2014	5,080	3.3	4,632	448
2015	5,238	3.1	4,783	455

מענק נכות

מענק נכות משולם לנכה עבודה שדרגת נכותו יציבה - 9% ויותר אך פחות מ-20%. סכומי המענקים ותנאי הזכאות להם עברו שינויים מפליגים בשני העשורים האחרונים. בשנת 2015 שולמו 12,322 מענקים בגין הפגיעות השונות (לעומת 11,872 ב-2014) - 10,733 לשכירים ו-1,589 לעצמאים (לוח 14). התשלום הממוצע למענק לשכירים ב-2015 היה כ-40 אלף ש"ח לעומת כ-39 אלף ש"ח ב-2014, ולעצמאים - כ-38.7 אלף ש"ח לעומת 36.8 אלף ש"ח בהתאמה.

לוח 14

מקבלי מענק נכות לפי מעמד בעבודה, 2011-2015

שנה	סך הכל		שכירים	עצמאים
	מספרים מוחלטים	שינוי שנתי (%)		
2011	8,927	1.2	7,897	1,030
2012	9,729	9.0	8,544	1,185
2013	11,090	14.0	9,700	1,390
2014	11,872	7.1	10,332	1,540
2015	12,322	3.8	10,733	1,589

קצבת נכות מיוחדת ומענקים מיוחדים

נכי עבודה בדרגת נכות 75% ויותר ונכים עם קשיי הליכה בדרגת נכות 65%-74% זכאים, נוסף על כל גמלה אחרת, לסיוע כספי לעזרה אישית (מענק או קצבה), למימון נסיעות ולמענק להוצאות חד-פעמיות - לרכישת רכב, לדיור ולרכישת אביזרים מיוחדים הנובעים מהנכות. הסיוע ניתן באמצעות אגף השיקום.

בדצמבר 2015 קיבלו 3,571 אנשים קצבה מיוחדת בסכום ממוצע של 3,720 ש"ח, לעומת 3,517 איש בדצמבר 2014 שקיבלו בממוצע 3,732 ש"ח.

ב-2015 שולמו 175 מענקים בסכום ממוצע של 32,440 ש"ח, לעומת 158 מענקים ב-2014 בסכום ממוצע של 33,791 ש"ח. מענקים אלה שולמו כסיוע בדיור (61 מענקים בסך 50,082 ש"ח), סיוע ברכישת רכב (37 מענקים בסך 41,891 ש"ח), וסיוע אחר (77 מענקים בסך 13,922 ש"ח).

גמלאות תלויים

מספר מקבלי קצבת תלויים עלה בהדרגה עם השנים אך בדצמבר 2015 ירד במעט ל-4,717 לעומת 4,721 בדצמבר 2014 - ירידה של 0.1% (לוח 15).

לוח 15

מקבלי קצבת תלויים לפי מעמד בעבודה (דצמבר), 2011-2015

עצמאים	שכירים	סך הכל		שנה
		אחוז שינוי שנתי	מספרים	
624	3,996	0.4	4,620	2011
629	4,010	0.4	4,639	2012
632	4,063	1.2	4,695	2013
639	4,082	0.6	4,721	2014
646	4,071	-0.1	4,717	2015

בדצמבר 2015 היו 4,717 מקבלי קצבת תלויים: ילד אחד או אלמנה ללא ילדים - 80%, שני ילדים או אלמנה עם ילד אחד - 7.5%, שלושה ילדים או אלמנה עם שני ילדים - 4.7%, ארבעה ילדים או אלמנה עם שלושה ילדים - 3.7% (לוח 16).

לוח 16

מקבלי קצבת תלויים לפי הרכב משפחה⁷ (דצמבר), 2011-2015

שנה	סך הכל	אלמנה צעירה*	ילד אחד או אלמנה ללא ילדים	2 ילדים או אלמנה עם ילד אחד	3 ילדים או אלמנה עם 2 ילדים	4 ילדים או אלמנה עם 3 ילדים	צירופים אחרים
2011	4,616	182	3,534	424	241	190	45
2012	4,637	184	3,593	426	223	174	37
2013	4,695	197	3,679	391	213	181	34
2014	4,721	179	3,748	359	219	184	32
2015	4,717	172	3,767	353	222	176	27

* לפי סעיף 132 (2) בחוק.

7 בהרכבי המשפחה המפורטים כלולים צירופים נוספים בעלי אותה דרגת זכאות.

6. היקף תשלומים

דמי הפגיעה הממוצעים ליום לשכירים (201 ש"ח) ולעצמאים (236 ש"ח) עלו בשנת 2015 במונחים נומינליים ובמונחים ריאליים. דמי פגיעה כאחוז מהשכר הממוצע לשכירים ולעצמאים נשארו ללא שינוי (לוח 17).

לוח 17

דמי פגיעה ממוצעים ליום לפי מעמד בעבודה, 2011-2015

שנה	שכירים			עצמאים		
	מחירי שוטפים (ש"ח)	מחירי 2015 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע	מחירי שוטפים (ש"ח)	מחירי 2015 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע
2011	179	184	63	195	201	68
2012	187	189	64	203	206	69
2013	190	190	63	213	212	71
2014	196	195	64	223	221	73
2015	201	201	64	236	236	76

בשנת 2015 קצבת הנכות הצמיתה הממוצעת היתה 3,506 ש"ח לעובד שכיר ו-3,724 ש"ח לעצמאי (לעומת 3,482 ש"ח ו-3,726 ש"ח בהתאמה ב-2014). הקצבה לשכירים עלתה במונחים ריאליים ונשארה ללא שינוי כאחוז מהשכר הממוצע ולעצמאים עלתה במונחים ריאליים וירדה כאחוז מהשכר הממוצע (לוח 18).

לוח 18

סכום קצבת נכות צמיתה לפי מעמד בעבודה (ממוצע חודשי), 2011-2015

שנה	שכירים			עצמאים		
	מחירי שוטפים (ש"ח)	מחירי 2015 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע	מחירי שוטפים (ש"ח)	מחירי 2015 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע
2011	3,240	3,340	38	3,490	3,598	41
2012	3,330	3,375	38	3,574	3,623	41
2013	3,394	3,389	38	3,649	3,644	41
2014	3,482	3,460	38	3,726	3,702	41
2015	3,506	3,506	38	3,724	3,724	40

קצבת התלויים הממוצעת לחודש היתה ב-2015 6,382 ש"ח לשכיר ו-6,803 ש"ח לעצמאי (לעומת 6,362 ש"ח ו-6,738 ש"ח בהתאמה ב-2014). הקצבה עלתה במונחים ריאליים אך ירדה כאחוז מהשכר הממוצע (לוח 19).

לוח 19

קצבת תלויים חודשית ממוצעת לפי מעמד בעבודה, 2011-2015

עצמאים			שכירים			שנה
אחוז מהשכר הממוצע	מחירי 2015 (ש"ח)	מחירים שוטפים (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע	מחירי 2015 (ש"ח)	מחירים שוטפים (ש"ח)	
74	6,491	6,296	70	6,196	6,010	2011
74	6,568	6,480	70	6,212	6,128	2012
73	6,566	6,576	69	6,229	6,239	2013
74	6,696	6,738	69	6,321	6,362	2014
73	6,803	6,803	68	6,382	6,382	2015

סך התשלומים בענף נפגעי עבודה היה ב-2015 כ-4.5 מיליארד ש"ח (לעומת 4.4 מיליארד ש"ח ב-2014) - עלייה ריאלית של 5.14% (לוח 20). הגידול נובע מעלייה בחלקן של גמלאות הנכות ודמי פגיעה (תרשים 3). חלקן של הוצאות הריפוי בכלל התשלומים בענף ירד מ-12.1% ל-10.6% בין 2014 ל-2015, ושל גמלאות תלויים ירד במעט, מ-8.7% ל-8.6% בין שתי השנים. הוצאות השיקום נשארו ללא שינוי (לוח 21).

לוח 20

תשלומים* בענף נפגעי עבודה (אלפי ש"ח), 2011-2015

שעור שינוי ריאלי (אחוזים)	מחירי 2015 (אלפי ש"ח)	מחירים שוטפים (אלפי ש"ח)	שנה
1.71	3,556,926	3,450,150	2011
7.38	3,819,337	3,767,946	2012
6.72	4,076,087	4,082,600	2013
6.05	4,322,710	4,350,224	2014
5.14	4,544,807	4,544,807	2015

* כולל תשלומים לדמי פגיעה, גמלאות נכות, גמלאות תלויים, הוצאות ריפוי והוצאות שיקום.

מאז נכנס לתוקף ביטוח נפגעי העבודה חלו שינויים של ממש בהרכב התשלומים בענף (לוח 20). בראשית דרכו של החוק, מרבית התשלומים - 54% - יועדו לדמי פגיעה, לעומת התשלומים לקצבת נכות - כ-40%. התשלומים לדמי פגיעה הם קצרי מועד ומקבליהם משתנים במהלך השנה, ואילו התשלומים לקצבת נכות משולמים לאורך זמן (עד גיל הזיקנה ולעתים אף לאחר מכן). חלקם של התשלומים לקצבת נכות הולך וגדל עם השנים (באופן יחסי) בעוד חלקם של התשלומים לדמי פגיעה **הולך ופוחת. כיום גמלאות הנכות מהוות את חלק הארי מתשלומי הענף - כ-70%**, והתשלומים לדמי פגיעה רק כ-10% מכלל התשלומים בענף (לוח 21).

לוח 21

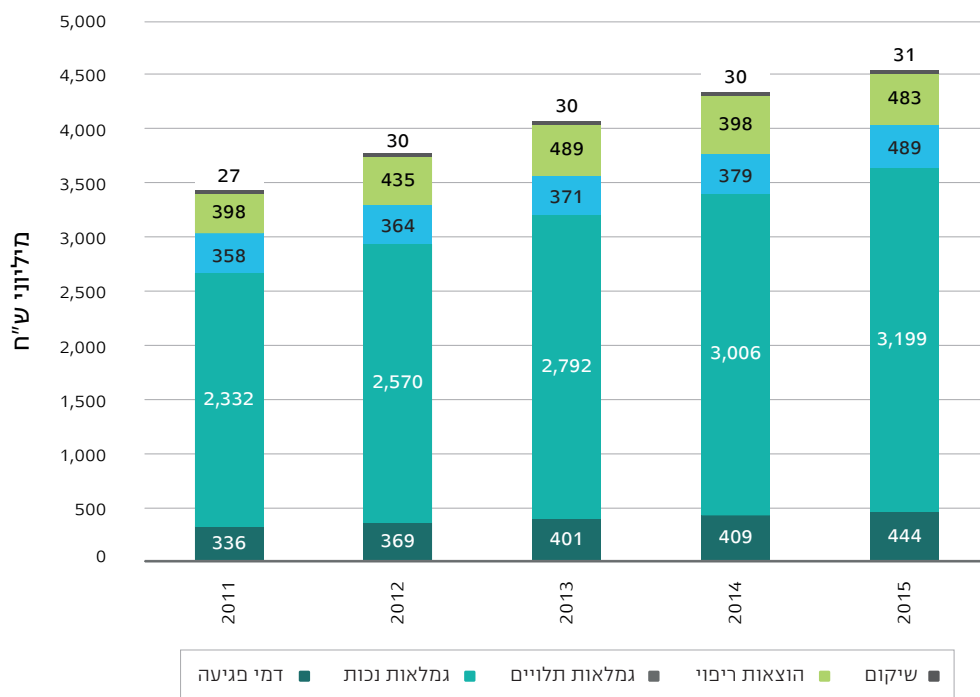
התשלומים* בענף נפגעי עבודה לפי סוג הגמלה (אחוזים), 2011-2015

שנה	סך הכל	דמי פגיעה	גמלאות נכות	גמלאות תלויים	הוצאות ריפוי	הוצאות שיקום
2011	100.0	9.7	67.6	10.4	11.5	0.8
2012	100.0	9.8	68.2	9.7	11.6	0.8
2013	100.0	9.8	68.4	9.1	12.0	0.7
2014	100.0	9.4	69.1	8.7	12.1	0.7
2015	100.0	9.8	70.4	8.6	10.6	0.7

* לא כולל תשלומים לפעולות למניעת תאונות או למען בטיחות בעבודה, מחקרים, מפעלים מיוחדים, סיוע משפטי, ועדות רפואיות וחוות דעת.

תרשים 3

התשלומים* בענף נפגעי עבודה לפי סוג הגמלה (מיליוני ש"ח), 2011-2015

* לא כולל תשלומים לפעולות למניעת תאונות, פעולות בטיחות בעבודה, מחקרים, מפעלים מיוחדים, סיוע משפטי, ועדות רפואיות וחוות דעת.